

SITUAȚIA PROCESULUI DE REINDUSTRIALIZARE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Petre PRISECARU

Rezumat

Pentru a sprijini creșterea economică și ocuparea forței de muncă în UE, instituțiile europene au lansat inițiative ambițioase pentru procesul de reindustrializare bazat pe noi tehnologii și pe energii verzi. Scopul este de a crește ponderea industriei prelucrătoare în PIB de la 16,1% în 2013 la 20% în 2020 conform obiectivelor Strategiei Europa 2020 precum și a celor stabilite în alte strategii și politici comune ale UE. Accentul va fi pus pe activitățile de inovare și cercetare, pe sprijinirea/finanțarea IMM și pe internaționalizarea lor, pe integrarea firmelor comunitare în lanțurile valorice globale, pe dezvoltarea energiilor verzi și a tehnologiilor cu utilizare intensivă a cunoștințelor (generice) cum sunt nanotehnologiile, micro și nanoelectronică incluzând semiconductorii, materialele avansate, biotehnologia, fotonica, pe rețele inteligente, pe comerțul liber și pe dezvoltarea durabilă.

Cuvinte cheie: reindustrializare, industrie prelucrătoare, noua revoluție industrială, politică industrială, inovare

Clasificare JEL: L 16, L 52, L 78

1. Reindustrializarea și noua revoluție industrială

În ultimele decenii, automatizarea, robotizarea, standardizarea au condus la o mărire considerabilă a productivității muncii și la creșterea calității produselor. Muncitorii mulți de pe banda de asamblare au fost înlocuiți de cei puțini din fața ecranelor computerelor. După proiectarea și producția asistată de calculator și procesele flexibile de fabricație, au apărut recent imprimantele 3D, care folosesc proiectarea asistată de calculator, iar software-ul direcționează imprimanta 3D pentru a construi straturi succesive de produs folosind pulbere, plastic topit sau metale pentru a crea materiale. Imprimanta 3D poate produce mai multe copii la fel ca o mașină de fotocopiat. Tot felul de bunuri, de la bijuterii, la telefoane mobile, piese auto și aeronave, implanturi medicale (organe) și baterii sunt practic tipărite în ceea ce se numește manufacturare aditivă care se diferențiază de manufacturarea substractivă, care implică tăierea și asocierea de materialele/părți și apoi asamblarea acestora. Manufacturarea aditivă 3D este mult mai avantajoasă și mai rapidă pentru antreprenori, deoarece procesul necesită mai puțin de 10% din materia primă consumată în procesele tradiționale de fabricație și utilizează mai puțină energie decât producția convențională, reducând astfel considerabil costurile de producție.

Producătorii de autoturisme, ca de pildă Volkswagen, au trecut la o producție de tip modular (MQB), care permite producerea tuturor modelelor pe aceeași linie de producție, urmând ca pe plan local să se realizeze toate modelele solicitate de piața respectivă. Materialele compozite bazate pe fibre de carbon vor înlocui oțelul și aluminiul în industria vehiculelor de transport, iar nanotehnologiile vor fi utilizate pe scară tot mai largă. Noi resurse de energie și materii prime au apărut deja la orizont, cum sunt gazul și petrolul de șist, biogazul, bioculturile, dar și reciclarea sau recuperarea unor materiale capătă o importanță deosebită prin prisma considerentelor legate de promovarea conceptului dezvoltării durabile.

Internetul a transformat activitatea de marketing într-una foarte ieftină și accesibilă, permițând *start-up*-urilor și IMM-urilor să își comercializeze bunurile și serviciile lor în spațiul virtual la costuri modice. În opinia lui Jeremy Rifkin (2013) Internetul și energia regenerabilă s-au asociat în ceea ce se numește a treia revoluție industrială, care permite nu numai schimbul rapid de informații ci și producerea de bunuri și servicii, inclusiv de energie verde, la domiciliu. Jeremy Rifkin se referă la cei cinci piloni ai acestei revoluții, care va crea o multitudine de afaceri și milioane de locuri de muncă și va reordona relațiile interumane cu

implicații majore asupra conducerii afacerilor, guvernantei, educației, angajării în viața civică. Cei 5 piloni ai noii revoluții industriale ar fi: a) trecerea la energia regenerabilă b) transformarea imobilelor în microcentrale de energie verde pentru a valorifica resursele locale de energie regenerabilă c) folosirea hidrogenului și altor tehnologii de stocare în fiecare clădire și în întreaga infrastructură pentru a stoca energie intermitentă d) folosirea tehnologiei de tip Internet pentru a transforma rețeaua electrică a fiecărui continent într-un internet energetic e) trecerea parcului de transport auto pe vehicule electrice și/sau bazate pe celule de combustibil, parc care ar putea cumpăra sau vinde electricitate ecologică într-o rețea continentală inteligentă și interactivă. Întrebarea logică ar fi legată de durata/orizontul de realizare a acestor cinci piloni, iar răspunsul nu este ușor de dat. Oricum orice proces de reindustrializare nu se mai poate baza pe vechile structuri de producție și pe producția tradițională de masă, ci pe noi tehnologii, procese și energii, care vor permite o flexibilizare/adaptabilitate fără precedent a producției la cerințele pieței, dar vor asigura și o protecție mult mai mare a mediului și a oamenilor.

2. Politica și structura industrială în UE

În cadrul “Strategiei Europa 2020” se prevede ca ponderea industriei prelucrătoare în PIB-ul UE să crească de la 15,1% în vara lui 2013, la 20% până în 2020, în încercarea de a contracara parțial efectele declinului constant, din ultimele decenii, al rolului industriei în cadrul economiei Uniunii Europene. Industria UE asigură 75% din totalul exporturilor și un excedent al exporturilor comunitare de 365 miliarde euro pe an, un sfert din totalul locurilor de muncă și 80% din totalul activității de cercetare și inovare.

Cauza fenomenului de “dezindustrializare” a constituit-o relocalizarea industriilor intensive în forța de muncă și energie către continentul asiatic (Asia de Est și Orientul Mijlociu), în special spre China, cu prețul pierderii a cca. 6 milioane de locuri de muncă. În unele State Membre, investițiile în industrie au scăzut considerabil în ultimii 20 de ani și s-au pierdut câteva milioane de locuri de muncă. Statele dezvoltate în care ponderea industriei în PIB a coborât sub pragul de 25%, iar cea a industriei prelucrătoare sub 20%, sunt considerate perdante pe linia dezindustrializării și au depășit mai greu criza economică recentă, comparativ cu cele cu o pondere a industriei peste nivelul de 25% și cu orientare pronunțată a producției industriale spre piețele externe (exportul și importul mondial fiind dominate de produsele industriale prelucrate).

Tabelul 1. Structura și ponderea în PIB a industriei în statele membre UE în 2012

Țara	Industria minieră	Industria prelucrătoare	Electricitate, gaz și apă	Construcții	Total
Austria	0,5	18,2	3	6,8	28,5
Belgia	0,1	12,8	3,1	5,9	21,9
Bulgaria	2,4	16,7	5,4	5,9	30,4
Cipru	0,2	5,7	3,2	5,8	14,9
Cehia	1,2	24,7	5,1	6,3	37,3
Germania	0,2	22,4	3,2	4,7	30,5
Danemarca	3,6	11	2,4	4,8	21,8
Estonia	1,3	15,4	4,5	7,8	29
Grecia	0,3	9,2	3,9	2,5	15,9
Spania	0,2	13,5	3,2	10,1	27
Finlanda	0,4	15,4	3,2	6,9	25,9
Franța	0,1	10	2,4	6,3	18,8
Ungaria	0,3	22,7	3,9	3,8	30,7
Irlanda	0,4	23,3	2,6	1,6	27,9
Italia	0,4	15,6	2,3	5,9	24,2
Lituania	0,4	20,8	3,9	6	31,1
Luxemburg	0,1	5,3	1,3	6,2	12,9
Letonia	0,6	14,5	4,5	6,2	25,8
Malta	0,1	12,8	...	4	...
Olanda	3,8	12,6	2,9	4,9	24,2
Polonia	2,5	17,3	4,9	7,8	32,5
Portugalia	0,4	13,8	4	5,8	24
România	1,5	24,8	6,6	9,2	42,1
Suedia	0,9	16,6	3,6	5,6	26,7
Slovenia	0,4	20,8	3,9	5,9	31
Slovacia	0,5	21,7	4,7	8,2	35,1
Marea Britanie	2,3	10,3	2,4	6,4	21,4
UE-27	0,9	15,2	3	5,9	25

Sursa: European Commission, Competing in Global Value Chains, EU Industrial Structure Report 2013

Ponderile din Tabelul 1 reflectă structura sectorului industrial, ce include în afara industriei prelucrătoare, industria minieră și sectoarele de utilități (electricitate, gaz și furnizarea apei), precum și sectorul construcțiilor.

Conform datelor Eurostat, în anul 2012, ponderea industriei manufacturiere în PIB-ul statelor UE era sensibil mai redusă, comparativ cu anul 2000: 22,4% în Germania (+0,1%), 10% în Franța (-5,3%), 10,3% în Marea Britanie (-5,3%), 15,6% în Italia (-4,5%), 13,5% în Spania (-4,4%), 12,6% în Olanda (-2%), 12,8% în Belgia (-5,9%), 18,2% în Austria (-1,9%), 16,6% în Suedia (-4,7%), 24,8% în România (+2,8%), 17,3% în Polonia (0%), 24,7% în Cehia (-1,2%), 22,7% în Ungaria (-0,2%), 21,7% în Slovacia (-2,1%), 16,7% în Bulgaria (+2,8%). Cu excepția Germaniei unde ponderea industriei prelucrătoare în PIB s-a menținut constantă în intervalul 2000-2012, în celelalte state industrializate vest-europene ponderea acesteia s-a redus semnificativ, în timp ce în statele central și est-

europene ponderea industriei manufacturiere a sporit sau a scăzut ușor, cu excepția Poloniei unde a rămas constantă.

Industria manufacturieră/prelucrătoare este compusă din următoarele ramuri:

- a) produse alimentare, băuturi și tutun;
- b) textile, îmbrăcăminte, piele și încălțăminte;
- c) lemn, hârtie, tipărituri;
- d) cocs și produse petroliere rafinate;
- e) produse chimice;
- f) produse farmaceutice;
- g) cauciuc și materiale plastice, alte produse minerale nemetalice;
- h) metale de bază și produse din metal;
- i) computere, produse electronice și optice;
- j) echipament electric;
- k) mașini și echipamente;
- l) autovehicule și echipament de transport;
- m) mobilă și alte produse.

UE nu are o politică industrială comună. Politica industrială este de competența statelor naționale, dar cu o coordonare la nivelul comunitar, prin aplicarea Metodei Deschise de Coordonare. Diversitatea acesteia la nivel național reprezintă un atu pentru guvernele naționale, dar fragmentarea este dăunătoare unei viziuni de ansamblu și intereselor comune ale statelor membre, mai ales a celor privind reindustrializarea. Pentru îndeplinirea obiectivului ambițios, ca industria prelucrătoare să reprezinte 20% din PIB pe ansamblul UE până în anul 2020, sunt necesare investiții importante, majorarea sensibilă a productivității și totodată, ajustări substanțiale ale politicilor în domeniu, precum și adoptarea unei strategii comune la nivelul UE, aplicabilă în statele membre, dar care să implice decizii importante de politică industrială referitoare la acțiuni, foi de parcurs și termene limită. Aceasta ar presupune un transfer de atribuții la nivel comunitar dar și o implicare mai hotărâtă și rapidă a fiecărui stat membru. *Complementaritățile între intervențiile naționale și cele ale Uniunii Europene în ceea ce privește politica industrială reprezintă o condiție fundamentală pentru succesul noii politici industriale europene.*

3. Cadrul strategic al UE pentru o nouă politică industrială. Inițiativele instituțiilor europene privind reindustrializarea

Europa 2020 asigură un cadru de viziune comună și de acțiuni concrete, inclusiv în domeniul industrial, dar politicile naționale se bazează pe concepții și tradiții oarecum diferite privind inovarea și dezvoltarea industrială. Diversitatea creativă ar reprezenta un capital important al Europei, de care vor beneficia toți europenii doar în cazul în care este asigurată convergența obiectivelor comune în cadrul unei strategii coerente de reindustrializare rapidă.

Uniunea Europeană și Statele Membre trebuie să mizeze în continuare pe propriile practici de succes în dezvoltarea industrială, incluzând specializarea, calificarea înaltă, cercetarea și dezvoltarea. Acordurile între Statele Membre și relațiile între acestea vizând dezvoltarea industrială trebuie să se intensifice, iar în pofida diferențelor substanțiale dintre Statele Membre din punctul de vedere al structurilor economice, ele trebuie să beneficieze de diseminarea celor mai bune practici, de învățare reciprocă și de sprijin de la nivel comunitar. Modelul german de succes nu poate fi copiat de celelalte state comunitare, dar acestea pot învăța din el. Modelul german nu poate fi copiat din cauza condițiilor diferite din fiecare stat (vezi teoria dependenței de cale sau a determinismului de traseu), ci ar trebui identificate avantajele competitive ale economiei respective sau resursele disponibile pe baza cărora să se poate promova o politică industrială realistă, iar nivelului comunitar i-ar reveni rolul de a sincroniza aceste politici cu scopul creșterii competitivității economiei comunitare.

Există diverse politici comune, cum ar fi cea de coeziune sau de dezvoltare regională, care pot impulsiona performanța industrială, deoarece trebuie ținut cont de faptul că politica industrială are o dimensiune socială puternică, ce afectează toate palierele societății: regiuni și municipalități, tipuri de afaceri, forța de muncă aflată în continuă schimbare datorită progresului tehnologic, dinamica sectorului educațional și universitățile, consumatorii și cetățenii.

Tabelul nr. 2: Avansul tehnologic relativ al SUA față de UE în sectoarele intensive în cercetare și dezvoltare (calculat ca procentaj sau pondere a regiunii în activitatea de C&D a sectorului relativ la totalul activității de C&D a regiunii respective)

Sector	UE-27	SUA
Industria aerospațială și apărare	1,50	1,13
Biotehnologia	0,32	2,20
Hardware și servicii	0,08	1,39
Internet	0,12	0,85
Produse farmaceutice	1,27	1,16
Semi-conductori	0,50	1,72
Software	0,51	2,05
Echiptamente telecomunicații	1,38	1,09

Sursa: Banca Mondială și Comisia Europeană

Trebuie menționat faptul că UE este în urma Statelor Unite și Japoniei în ceea ce privește performanța inovativă și specializarea tehnologică (vezi tabelul nr.2). UE este mai bine reprezentată în comparație cu Statele Unite, în privința industriilor bazate pe tehnologii medii-ridicate și medii-scăzute, cum sunt cea auto, construcția de echipamente, bunuri de consum (uzuale), produse farmaceutice, dar decalajul tradițional dintre cele două continente pe segmentul high-tech a crescut substanțial în ultimii ani. China, aflată în plin proces de industrializare, vine puternic din urmă, având șanse de a deveni prima putere economică a lumii până în 2030. Totuși, în ultimii trei ani asistăm la o inversare a relocalizării, la un proces de redirecționare dinspre țările asiatice spre SUA și mai puțin vizibil spre UE, având drept cauze:

a) lanțul de aprovizionare deficitar, ca urmare a duratei mari la livrare (din cauza poziționării geografice), nivelul costurilor, riscurile și service-ul deficitar către clienți;

b) costul forței de muncă din China crește anual într-un ritm de 18%;

c) costurile de transport sporesc anual cu 10%;

d) costul energiei în China este, de asemenea, în creștere rapidă;

e) alte costuri legate de transport, de drepturile de proprietate intelectuală, de riscuri și de posibila necesitate de a reînnoi strategiile de dezvoltare a produselor, de erorile cauzate de problemele de comunicare, uneori de impactul calității slabe a bunurilor de consum sau de problemele privind proiectarea.

f) noile tehnologii revoluționare de fabricație, cum sunt cea bazată pe imprimantele 3 D și biotehnologiile.

Producătorii de autovehicule și de echipamente (originale) și furnizorii acestor echipamente, sunt principalii actori ai acestui proces, celelalte sectoare implicate fiind: metalurgia primară și secundară, construcțiile de mașini, robotica,

fabricarea echipamentelor medicale și științifice, medicamentele, fabricarea echipamentelor electronice, a materialelor plastice, a ambalajelor etc.

Încă din 2011, **Parlamentul European** a adoptat o rezoluție (la 9 martie 2011), privind o “Politică Industrială adaptată Erei Globalizării”, în care constată necesitatea unei noi abordări privind politica industrială, care să combine competitivitatea, durabilitatea și munca decentă. Obiectivele programului “ O Politică Industrială adaptată Erei Globalizării” erau următoarele:

1. Construirea unui lanț al inovării;
2. Creșterea eficienței utilizării resurselor;
3. Ținte clare pentru produsele durabile;
4. Utilizarea licitațiilor publice;
5. Creșterea producției de energie “curată”;
6. strategii convingătoare privind materiile prime;
7. Remodelarea comerțului pentru avantajul reciproc și o producție durabilă;
8. Conturarea unei politici sectoriale industriale obligatorii;
9. Implicarea IMM-urilor;
10. Dezvoltarea zonelor regionale de acțiune;
11. Asigurarea anticipării în ceea ce privește schimbarea în cadrul sectorului industrial;
12. Abordarea restructurării;
13. Îmbunătățirea calificărilor;
14. Îmbunătățirea participării angajaților în procesul de luare a deciziilor;
15. Politici pe termen lung.

Concluzia a fost aceea că o nouă abordare a politicii industriale nu poate avea succes decât dacă va fi puternic ancorată într-o nouă structură a sectorului financiar, care să promoveze investițiile și să prevină speculațiile, precum și într-o politică macroeconomică care să orienteze politicile fiscale, economice și bugetare din Uniunea Europeană spre creștere sustenabilă și ocuparea forței de muncă. Unele industrii europene se află într-o criză permanentă ca rezultat al competiției nelocale din partea țărilor lumii a treia, în special în domeniile relațiilor de muncă, a mediului și protecției proprietății intelectuale și industriale. Industria UE se confruntă cu o creștere a concurenței globale din partea țărilor industrializate și a țărilor emergente, cum sunt China, India și Brazilia, mai ales în ceea ce privește accesul la resurse, la inovarea tehnologică, la forța de muncă mai calificată.

Dezindustrializarea din UE amenință poziția sa tehnologică și economică și impune ca birocrăția cu care se confruntă întreprinderile să fie redusă drastic, iar legislația să fie simplificată, pe baza unor principii de legiferare mai bine întemeiate. Nivelul costurilor cu materiile prime și energia este foarte ridicat, aproape de 50% din totalul costurilor, iar aceasta impune utilizarea lor inteligentă și reducerea ponderii deținute în costurile totale.

Parlamentul European a solicitat Comisiei Europene să elaboreze un *inventar al celor mai bune practici* privind mecanismele de finanțare existente și planificate, măsurile fiscale și stimulentele financiare care promovează inovarea și, de asemenea, a cerut să procedeze la o actualizare și o revizuire anuală a eficienței acestor măsuri, cu luarea în calcul a introducerii de *noi mecanisme alternative*, care să permită compensarea lipsei de finanțare a întreprinderilor din Uniunea Europeană, în special a IMM-urilor. Aceste noi mecanisme ar avea următoarele scopuri:

- să fie bazate pe parteneriate public-privat în care riscurile sunt împărțite între investitorii publici și privați;

- să garanteze că investițiile publice au cel mai bun efect de susținere posibil, generând astfel investiții private substanțiale;

- să ia în calcul nevoile specifice în domeniul inovației, ale IMM-urilor care nu dispun de capitalul social sau de activele necesare pentru a atrage fonduri prin împrumuturi.

- să promoveze comercializarea rezultatelor cercetărilor din Europa, și, totodată transferul de tehnologii către IMM-uri;

- să recunoască deficitul de tineri inventatori de marcă în sectorul de cercetare - dezvoltare, în special în cazul biotehnologiei și Internetului, și de aici cerința încurajării acestora prin atacarea obstacolelor specifice cu care se confruntă în noile sectoare și prin monitorizarea piețelor de inovație emergente, adaptând mix-ul instrumentelor de politică economică spre nevoile acestora.

- să susțină acțiunile Băncii Europene de Investiții;

- să ia în calcul folosirea următoarelor instrumente financiare: a) un Fond European de Finanțare a Inovației (EIF), al cărui rol va fi investirea în fazele de pornire și dezvoltare, pe baza capitalului de risc; b) un Fond European pentru Brevete, pentru a facilita transferul de tehnologii între centre de cercetare și întreprinderi, în special IMM-urile inovative; c) împrumuturi pentru *start-up*-urile inovative în condiții mai favorabile decât în cazul celor obținute pe piață.

Pactul de Creștere și Ocupare adoptat de Consiliul European în iunie 2012 prevedea o sumă de 120 de miliarde de euro - echivalentul a circa 1% din

VNB al UE - pentru măsuri de creștere economică cu acțiune rapidă: prin majorarea capitalului BEI cu 10 miliarde euro, prin emiterea de obligațiuni pentru finanțarea proiectelor, de 4,5 miliarde euro, prin realocarea de fonduri structurale în sprijinul cercetării și al inovării, al IMM-urilor și al ocupării forței de muncă în rândul tinerilor, o sumă suplimentară de 55 de miliarde de euro urmând a fi dedicată măsurilor de stimulare a creșterii economice, mai ales pentru sprijinirea IMM-urilor, prin activitățile Fondului European de Investiții pe linia asigurării capitalului de risc, în cooperare cu structurile naționale existente.

În viziunea **Comisiei Europene**, prezentată în Comunicarea din 10.10.2012, adoptarea și implementarea unei noi politici industriale presupune ieșirea din paradigma societății post-industriale, care a facilitat dezvoltarea exagerată a serviciilor financiare, neținându-se cont că 80% din exporturile și patentele înregistrate de UE sunt rezultatul activităților industriale, iar pentru fiecare 100 de locuri de muncă create în sectorul industrial, se estimează că sunt create între 60 și 200 de locuri de muncă în restul economiei.

Conform Comisiei Europene, **pilonii noii politici industriale** sunt:

- Un cadru legal corespunzător pentru a stimula noile investiții, fiind nevoie de perfecționarea legislației comunitare și a celei naționale, precum și de unele măsuri de ordin fiscal.
- Îmbunătățirea funcționării pieței interne și deschiderea piețelor internaționale, pentru că un comerț liber, fără obstacole atât pe plan comunitar cât și pe plan extracomunitar poate contribui la facilitarea reindustrializării UE.
- Acces adecvat la finanțare, în special pentru îmbunătățirea accesului IMM la piețele de capital și la creditele bancare. Sistemul bancar și piețele de capital trebuie să acorde prioritate finanțării sectorului industrial, ținând cont de efectele de antrenare ale dezvoltării industriale asupra serviciilor, veniturilor, locurilor de muncă.
- Prețuri competitive pentru energie și materii prime întrucât UE importă majoritatea necesarului de hidrocarburi (țiței și gaz natural) la prețuri foarte mari.
- Investiții ridicate în capitalul uman și în competențe. Noile tehnologii nu pot fi dezvoltate și introduse pe piață în cazul în care forța de muncă europeană nu dispune de competențele necesare. Deși în UE sunt vacante 1,5 milioane de locuri de muncă, acestea nu pot fi ocupate din cauza nivelului redus de competențe asigurat de sistemele de educație și formare profesională din

statele membre (se găsesc din ce în ce mai greu ingineri, informaticieni, fizicieni, matematicieni, chimiști, cu competențele solicitate de angajatori).

Linii de acțiuni prioritare selectate de Comisie:

1) Dezvoltarea piețelor pentru tehnologiile avansate de producție pentru producția ecologică.

2) Dezvoltarea piețelor tehnologiilor generice esențiale (microelectronica industrială, fotonica, nanotehnologia și sistemele avansate de fabricație).

3) Dezvoltarea piețelor produselor ecologice.

4) Promovarea unei politici sustenabile în domeniul industrial, al construcțiilor și materiilor prime durabile.

5) Introducerea pe piață a produselor ecologice (vehiculele hibride, electrice, etc.) în domeniul vehiculelor și ambarcațiunilor ecologice prin asigurarea cadrului legal și a măsurilor necesare îmbunătățirii infrastructurii specifice, inclusiv combustibili alternativi.

6) Crearea unor rețele inteligente pentru transportul și distribuția energiei.

De asemenea, se va acorda o atenție sporită aspectelor ce privesc reducerea costurilor de producție, creșterea încrederii consumatorilor, încurajarea spiritului antreprenorial și protejarea proprietății intelectuale. Pentru realizarea dezideratului de majorare a ponderii industriei prelucrătoare în PIB la 20% în 2020 se consideră a fi necesar: să se redreseze substanțial nivelul de investiții (formarea brută de capital și investițiile în echipamente); să se dezvolte comerțul cu mărfuri pe piața internă; să crească semnificativ numărul de IMM-uri care exportă către state terțe; să prolifereze parcurile și conglomeratele industriale cât și clusterelor inovative în cadrul UE; să se dezvolte puternic infrastructura IT și canalele adecvate (Connecting Europe Facility-Transport, Energy, Telecommunications, Agenda Digitală).

Sprrijinirea inovației industriale este necesară pentru a crea o puternică bază tehnologică în cadrul UE, susținută de o coordonare și cooperare transfrontalieră. Cadrul Uniunii Europene privind consultanța și parteneriatul public-privat, realizate în principal prin platformele tehnologice ale UE, reprezintă un element esențial. Achizițiile publice ar trebui de asemenea să genereze stimulente pentru tot ceea ce înseamnă inovație. Întrucât tehnologia reprezintă câmpul de luptă al viitorului și cheia asigurării competitivității economice pentru promovarea proiectelor (pilot) internaționale, Comisia Europeană și Consiliul pe Cercetare ar trebui să vizeze consolidarea pieței comunitare privind tehnologia și proiectele transfrontaliere, iar activitatea de cercetare și dezvoltare precum și brevetele europene ar trebui să susțină investițiile inovative și locurile de muncă

de înalt nivel. Comitetul Economic și Social European (EESC) subliniază importanța alocării resurselor financiare necesare pentru cercetare - dezvoltare și proiecte transfrontaliere. Rolul cheie al învățământului superior și al cercetării în promovarea inovării este evident, iar programele și managementul în aceste două domenii trebuie adaptate cerințelor pieței, acolo unde este necesar. Este de asemenea nevoie să fie făcute publice date anuale asupra investițiilor publice și private din domeniul tehnologiilor importante.

Competențele și calificările reprezintă un domeniu crucial pentru suportul progresului tehnologic și inovării, pentru restructurarea și modernizarea proceselor de producție, integrarea industriei și serviciilor. Elementul cheie este reprezentat de modernizarea sistemului de educație, la toate nivelele sale deoarece educația performantă reprezintă o cerință de bază pentru progresul economic și industrial și trebuie să fie universal accesibilă. Schimbul de bune practici între Statele Membre va fi indispensabil în ceea ce privește abordarea șomajului ridicat din rândul tinerilor. Recunoașterea competențelor și calificărilor în afara granițelor țării ar trebui să fie o regulă pentru promovarea mobilității internaționale a forței de muncă. Nivelul competențelor cerut în cadrul mediului de afaceri în special și în societate în general este în mod constant în creștere. Educația în domeniul tehnic, precum și în sfera serviciilor asociate industriei prelucrătoare reprezintă priorități evidente, de la nivelul inferior al calificărilor până la învățământul superior. Școlile tehnice la nivel secundar și școlile vocaționale au și ele un rol esențial.

Accesul la finanțare rămâne un punct slab, iar sectorul industrial a avut de suferit în urma crizei bancare. Băncile rămân reticente în privința creditării sectorului productiv, confruntat și cu o contracție a cererii. IMM-urile au nevoie de o utilizare mai eficientă a instrumentelor financiare și de noi surse de finanțare, cum ar fi fondurile suverane, companiile de asigurări și fondurile de pensii. Importanța finanțării private sau non-bancare trebuie să crească. Inițiativele private în cadrul Statelor Membre ar trebui să fie evidențiate. Deficitul de finanțare din UE este evident: 2/3 dintre investițiile americane sunt finanțate din surse aflate în afara sectorului bancar (piața de capital), în comparație cu 1/3 în cazul Europei. Legislația europeană și legislațiile naționale ar trebui să încurajeze orientările privind finanțarea privată și capitalul privat, pentru a promova în special inovația. Banca Europeană de Investiții și Comisia Europeană dezvoltă următoarea generație de instrumente financiare ale Uniunii Europene, ce vor avea un impact mai mare și vor asigura mecanisme mai puternice decât granturile. La nivelul UE există următoarele instrumente de finanțare: a) programul "HORIZON 2020", care și-a mărit capacitatea de finanțare de la 54 mrd. Euro, la 70 mrd euro și

care este menit a asigura fonduri pentru cercetare, dezvoltare și inovare; b) programul COSME pentru finanțarea IMM și a creșterii competitivității societăților cu 2 mrd. euro; c) fondurile structurale care asigură fonduri pentru programele SMART SPECIALISATION în vederea sprijinirii dezvoltării regiunilor din cadrul Statelor Membre.

Dezvoltarea durabilă și folosirea eficientă a resurselor sunt, în pofida discrepanțelor semnificative dintre Statele Membre, integrate din ce în ce mai mult în cadrul strategiilor diverselor companii și, totodată, în cadrul fluxurilor de operațiuni. O tranziție bazată pe tehnologii avansate către o economie cu un nivel scăzut de carbon și către o eficiență ridicată a resurselor, este corectă din punct de vedere social pentru toate generațiile ce compun forța de muncă. O populație îmbătrânită înseamnă că cetățenii în vârstă reprezintă o proporție mare în cadrul consumatorilor, iar producția industrială va trebui să se adapteze modelelor de consum diferite.

La 10 octombrie 2012, **Comitetul Economic și Social European** a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema **“O industrie europeană mai puternică pentru creșterea și redresarea economiei - Actualizare a comunicării privind politica industrială”**. Acest aviz se referă la coerența dintre temele majore și asigurarea unei guvernante eficiente asigurată prin coordonare. CESE este de acord cu Comisia asupra faptului că intervențiile naționale și cele ale UE trebuie să fie complementare, aceasta fiind o condiție fundamentală pentru succesul politicii industriale europene.

Totodată, Comitetul subliniază o serie de teme interconectate, pe care le consideră esențiale pentru viitorul industriei europene, și anume:

- *Inovarea industrială*. Pentru a se dezvolta corespunzător cerințelor progresului industrial, inovarea industrială necesită o bază tehnologică europeană, susținută printr-o coordonare transfrontalieră.

- *Competențele și calificările*. Tehnologia, inovarea, procesele de producție regândite fac esențială existența unor competențe și calificări adecvate la toate nivelurile.

- *Accesul la finanțare*. Sectorul industrial a fost afectat puternic în urma crizei bancare, băncile rămânând reticente în a acorda credite pentru producție.

- *Dezvoltarea durabilă*. În pofida diferențelor importante existente între Statele Membre, dezvoltarea durabilă și utilizarea eficientă a resurselor sunt integrate în strategiile întreprinderilor și în cadrul diverselor operațiuni.

- *Serviciile*. Sectorul serviciilor este legat indisolubil de procesele industriale, a căror temelie o consolidează. Cu toate acestea, punerea în aplicare a Directivei privind serviciile a fost inegală. De asemenea, serviciile pentru întreprinderile industriale rămân în continuare subdezvoltate în majoritatea regiunilor UE.

- *Obstacolele administrative*. Obstacolele și barierele administrative prejudiciază multe eforturi de constituire și promovare a IMM-urilor.

- *IMM-urile*. Datorită puterii de inovare și a succeselor lor comerciale, IMM-urile trebuie să fie vizibil integrate și evidențiate ca motoare ale politicii industriale a UE.

- *Energia*. Date fiind implicațiile profunde ale energiei pentru economie, o politică industrială serioasă nu poate exista în absența unor principii comune aplicate pentru sectorul energiei în întreaga Europă.

- *Relațiile externe*. Pentru dezvoltarea dimensiunii externe a politicii industriale, UE și statele membre trebuie să definească poziții comune cu privire la modalitatea de abordare a unor chestiuni complexe, în special asigurarea unor condiții echitabile la nivel mondial.

CESE a încurajat Comisia, Consiliul și Parlamentul European să intensifice inițiativele și politicile transversale care răspund provocării uriașe pe care o reprezintă consolidarea producției industriale din Europa.

Avizul a fost adoptat de către Comitetul Economic și Social European în cadrul ședinței din 11 iulie 2013.

În 2013 **Comisia Europeană, DG Enterprise and Industry**, a publicat *Raportul pe 2013 privind structura industrială a UE, Concurând în Lanțuri Valorice Globale (EU Industrial Structure Report 2013, Competing in Global Value Chains)*, în care identifică o recuperare fragilă a industriei UE după criză, reflectată printr-o creștere pozitivă înregistrată în perioada 2010-2011, urmată de o recesiune a afacerilor în perioada 2012-2013. Au existat diferențe semnificative între țările occidentale și țările central și est europene, ultimele înregistrând o creștere importantă a producției industriale, în principal datorită creșterii exporturilor. În cadrul industriei prelucrătoare, unele ramuri, cum ar fi produsele alimentare și băuturile, produsele farmaceutice, sectoarele high-tech s-au comportat mai bine decât industria de automobile și alte bunuri de consum. Sectoarele de construcții și mineritul au fost grav afectate de criză, împreună cu alte ramuri de producție. Sectorul industrial în general și cel de prelucrare în special au fost în declin ca pondere în PIB, în timp ce ponderea serviciilor asociate producției manufacturiere a crescut în mod semnificativ din 1995. Acestea includ diverse activități, cum ar fi:

cercetare-dezvoltare, proiectare, design software, cercetare de piață, marketing, design organizațional și training post-vânzare, întreținere și servicii de sprijin .

Corporațiile industriale au încercat să-și mărească competitivitatea și profiturile prin reducerea costurilor, creșterea productivității muncii, reducerea numărului de angajați, introducerea de noi tehnologii, procese și produse inovatoare. Chiar și IMM-urile, care reprezintă 99% din toate întreprinderile din UE și au un potențial însemnat de creștere puternică, au fost grav afectate de cererea slabă și nu au fost în măsură să compenseze scăderea ocupării forței de muncă în sectorul corporativ. Deși IMM-urile predomină în sectoarele industriale mai puțin intensive în capital și sunt puternic reprezentate în servicii, ele sunt sub-reprezentate în industriile de prelucrare bazate pe economii de scară, cum ar fi tutunul, rafinarea petrolului, industria de autovehicule, transportul aerian și alte echipamente de transport.

Industriile *high-tech* au fost principalul motor al creșterii industriale, fiind mai rezistente la efectele negative ale crizei din cauza productivității mai mari și a dependenței limitate de energie. Comparativ cu SUA, Uniunea Europeană are costuri foarte mari cu energia, fapt care influențează grav nivelul de competitivitate și, ca atare, trebuie să se specializeze pe ramuri high-tech și să realizeze un consum redus de energie în industriile mari. Consumul de energie devine o problemă crucială pentru poziționarea strategică a industriilor UE pe scena mondială. Pe lângă reducerea sensibilă a costurilor cu energia, ar trebui să crească în mod substanțial eforturile de inovare și fondurile financiare alocate inovării pentru a reduce decalajul tehnic și tehnologic și pentru a concura cu succes cu SUA, Japonia, China, și alte țări în curs de dezvoltare, pe piața internațională. Se poate remarca faptul că, într-un termen relativ scurt China a devenit o mare putere economică și a dezvoltat rapid ramuri și produse de înaltă tehnologie. Cu toate acestea, o mare parte a conținutului produselor chinezești de înaltă tehnologie exportate este importat din țările dezvoltate, o situație similară fiind întâlnită și în alte țări în curs de dezvoltare.

UE rămâne un lider însemnat în comerțul internațional, comerțul din cadrul pieței unice reprezentând un sfert din comerțul mondial în 2011. Pe piețele internaționale, industriile prelucrătoare din UE cu cele mai mari avantaje comparative și specializare pe export sunt: tipărirea și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor, tutun, băuturi, produse farmaceutice, hârtie și produse din hârtie, avioane și autovehicule. Este important de remarcat faptul că o mare parte din producția, investițiile și comerțul mondial este organizată în lanțuri globale de valoare (Global Value Chains/GVCs). Ca urmare a creșterii puternice a fluxurilor de capital la nivel mondial, inclusiv a investițiilor străine directe, se poate vorbi

despre o internaționalizare sporită a industriilor UE, dar trebuie precizat că intrările și ieșirile de capital au fost grav afectate de criză și se concentrează acum în UE pe intermedierea financiară, imobiliare și activități de afaceri și nu pe sectoare de producție efectivă.

La 22 ianuarie 2014, **Comisia Europeană** a prezentat o nouă comunicare intitulată *“Pentru o renaștere industrială europeană”*, în care industria este pusă în fruntea agendei de dezvoltare a UE și se subliniază importanța politicilor comunitare și naționale pentru reindustrializarea regiunii. Statele Membre și regiunile din cadrul lor trebuie să recunoască importanța cuvenită industriei pentru crearea de locuri de muncă și susținerea creșterii economice, precum și pentru integrarea preocupărilor privind competitivitatea industriei în toate domeniile de politici orizontale. Se au în vedere 4 linii de direcție strategică: creditul industrial, accesul la piețe, recalificarea și inovarea. În cadrul finanțărilor regionale o sumă de 100 mrd euro este prevăzută, la orizontul anului 2020, pentru investiții în inovare pe 6 domenii strategice: prelucrare avansată, tehnologii generice esențiale, transport și vehicule curate, produse bio, construcții și materii prime, rețele inteligente. Statele Membre trebuie să înlăture obstacolele tehnice și să creeze infrastructuri moderne intercorelate pentru a susține libera circulație a mărfurilor și serviciilor. Prin comunicarea de mai sus Comisia Europeană urma a sprijini deciziile Consiliului European din martie 2014 privind industria, energia și mediul cu scopul potențării competitivității economice a UE.

În februarie 2014 a fost publicat **un document neoficial** intitulat *Strategia industrială în Europa, competitivitate și creștere economică*, care prezintă diferite opinii și inițiative ale oficialilor europeni și liderilor industriali pentru o nouă strategie industrială în UE, în conformitate cu obiectivele Strategiei 2020. Există o nevoie evidentă de investiții sporite în cercetare și dezvoltare, de stimulare a inovării și de facilitare a transferului de cunoștințe și tehnologie, pentru intensificarea cooperării transnaționale în lanțuri de inovare, cum ar fi programul Clean Sky. Renașterea industrială trebuie să fie sprijinită de desăvârșirea pieței interne a energiei și de constituirea unei infrastructuri eficiente energetic pentru IMM-uri. S-a făcut un apel pentru un *Pact Industrial* bazat pe un credit mai accesibil și pe îmbunătățirea accesului pe piață. Este nevoie de un sprijin mai puternic pentru dezvoltarea IMM-urilor din partea Băncii Europene de Investiții (Growth Finance Initiative), cu scopul de a ajunge la nivelul de 20%, cotă a industriei prelucrătoare în PIB, și pentru a facilita internaționalizarea sau accesul IMM la economiile emergente și piețele din lumea a treia (prin intermediul unor inițiative recente, cum ar fi *Missions for Growth*). Ajutorul de stat trebuie să fie

modernizat și reformat, în special în ceea ce privește sprijinul financiar acordat pentru industriile mari consumatoare de energie.

În martie 2014, la summit-ul său de primăvară, **Consiliul European** a concluzionat că UE trebuie să aibă o bază industrială puternică și competitivă, în termeni atât de producție cât și de investiții, ca un factor cheie pentru creșterea economică și realizarea de locuri de muncă și a pus un accent deosebit pe consolidarea competitivității industriei la nivel național, comunitar și global, pe rolul și performanța programului REFIT în reducerea poverii de reglementare, pe promovarea spiritului antreprenorial, pe încurajarea creării și dezvoltării IMM-urilor, inclusiv facilitarea accesului la finanțare în cadrul Uniunii Europene, pe specializarea inteligentă promovată la toate nivelurile, inclusiv prin utilizarea eficientă a investițiilor publice în domeniul cercetării. Instrumentele UE ce pot fi folosite sunt Orizont 2020, facilitatea Conectarea Europei, COSME, fondurile structurale și fondurile de investiții, precum și cele bazate pe piață și alte instrumente financiare inovative pentru a sprijini competitivitatea și accesul IMM-urilor la finanțare. Banca Europeană de Investiții ar trebui să contribuie în continuare la consolidarea internaționalizării și competitivității companiilor europene. Pe piețele internaționale obiectivul este de integrare a companiilor europene în lanțuri de valoare globală și de promovare a unui comerț liber, echitabil și deschis. Reguli modernizate pentru ajutorul de stat vor intra în vigoare în iunie 2014 și vor fi extinse domeniile de aplicare a regulamentului general de exceptare în bloc. Consiliul European s-a axat pe combaterea deficiențelor din domeniului științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (abilități STEM) ca o chestiune de prioritate, cu implicarea sporită a industriei, pe proprietatea intelectuală și brevetare ca factori motrici cheie pentru creșterea economică și inovare, pe tehnologii generice esențiale (KETs) de o importanță crucială pentru competitivitatea industrială.

4. Concluzii

În timp ce toate instituțiile comunitare importante din punct de vedere decizional sunt preocupate de agenda reindustrializării rapide a UE pe calea noilor tehnologii și procese de fabricație, a investițiilor în resurse umane și în cercetare, a promovării energiilor verzi și a implicării crescânde a IMM sprijinite prin finanțări adecvate, inclusiv legate de internaționalizarea lor crescândă, Statele Membre par preocupate mai mult de limitarea deficitelor și restrângerea datoriilor publice și nu sunt capabile să găsească soluții pentru o relansare economică rapidă și pentru

realizarea unui proces de reindustrializare pe noile coordonate ale creșterii calitative și dezvoltării durabile.

Bibliografie

- European Commission, (2012). *Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery Industrial*. Accesibil la: COM:2012:0582:FIN:EN:PDF
- European Commission, (2014). *Communication on Industrial policy "For a European Industrial Renaissance"*. Bruxelles
- European Commission, (2014). *Energy and climate goals for 2030, 22 January 2014*.
- European Council, (2013). *European Council conclusions on Energy* (May 22, 2013), CO EUR 7 Concl.5;
- European Council, (2014). *European Council Conclusions*, (nr: EUCO 7/1/14)
- European Economic and Social Committee, (2013). *Creating conditions for the Reshoring of the manufacturing industries activities to EU*. Accesibil la:
<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.ccmi-opinions.29629>
- European Economic and Social Committee, (2013). *Opinion of the European Economic and Social Committee on 'A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery — Industrial Policy Communication Update'*. Accesibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:327:0082:0089:EN:PDF>
- European Files no.31, (2014). *Industrial Strategy in Europe, Competitiveness and Growth*. Accesibil la: www.cleansky.eu
- European Parliament, (2010), *Motion for a European Parliament Resolution on an Industrial Policy for the Globalised Era (2010/2095(INI))*. Accesibil la: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0022&language=EN>
- European Parliament, (2011). *European Parliament resolution of 9 March 2011 on an Industrial Policy for the Globalized Era (2010/2095(INI))*. Accesibil la: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0093+0+DOC+XML+V0//EN>
- Rifkin, J. (2013). *The Third Industrial Revolution: How Lateral Power Is Transforming Energy, the Economy, and the World*. Amazon: Kindle Edition